

Monika Kubiak

Czasopisma akademickie. Cz. 3. Czasopisma informacyjne związane z państwowymi uczelniami medycznymi

Academic journals. Part 3. University journals associated with state medical schools

Medical Library, Collegium Medicum of the Nicolaus Copernicus University, Bydgoszcz, Poland
Correspondence to: biblio@cm.umk.pl

STRESZCZENIE: W artykule omówiono 10 informacyjnych czasopism akademickich związanych z państwowymi uczelniami medycznymi i – dzięki nieograniczonemu dostępowi do materiałów źródłowych przechowywanych w Bibliotece Medycznej Collegium Medicum UMK – przeanalizowano ich zawartość. Przedstawiona charakterystyka czasopism uwzględnia szkoły wyższe, z którymi są/były one związane, zasięg chronologiczny, częstotliwość ukazywania się, zmiany tytułów, historię, kolegia redakcyjne, dostępność numerów i krótki opis najczęściej poruszanych tematów. Niniejsze opracowanie może stać się przyczynkiem do monografii poświęconej informacyjnym czasopismom akademickim jako gatunkowi prasy.

SUMMARY: This article discusses 10 university journals associated with state medical schools and – thanks to the unrestricted access allowed to the source materials stored in the Medical Library of the Jagiellonian University Medical College – analyses their content. The characteristics of the magazines presented include the universities they are/were affiliated with, their chronological range, frequency of publication, changes of title, history, editorial boards, availability of issues, and a brief description of the most frequently discussed topics. This study could be used as a contribution to a monograph on university magazines as a genre of the press.

KEYWORDS: journals, academic journals, university journals, student journals, press studies.

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license.

Jak wspomniano w części poświęconej rozwojowi informacyjnych czasopism akademickich po 1989 r. [1], obecnie podobne pisma ukazują się na prawie wszystkich uczelniach państwowych w Polsce, zarówno w formie drukowanej, jak i elektronicznej (według analizy dokonanej przez Danutę Kawałko w 2003 r. ukazywało się w Polsce 118 czasopism akademickich, a według badań Anny Strumiłło z 2012 r. – 167). Z uwagi na mniejsze koszty i szerszy dostęp do odbiorców dominować zaczyna forma online.

Główną funkcją informacyjnych czasopism akademickich pozostaje odnotowywanie wydarzeń związanych z określoną uczelnią. W niniejszym opracowaniu przyjrzymy się przedstawicielom tej grupy periodyków – informacyjnym czasopismom akademickim związanym ze środowiskiem medycznym. W zebraniu rzetelnych informacji pomógł autorce (będącej jednocześnie sekretarzem redakcji pisma akademickiego Collegium Medicum UMK) swobodny dostęp do materiałów źródłowych przechowywanych w Bibliotece Medycznej CM UMK. Dzięki niemu, a także dzięki wglądowi w nowsze numery czasopism online autorka mogła pokusić się o analizę zawartości informacyjnych czasopism uczelni medycznych. Być może wyniki tejże analizy staną się przyczynkiem do monografii gatunku.

Wgląd w numery archiwalne pozwolił wysnuć wniosek, że informacyjne czasopisma uczelni medycznych we współczesnym rozumieniu tego terminu pojawiły się dopiero po 1989 r. Wcześniej, np. w latach 50., istniały przede wszystkim czasopisma studenckie, niebędące przedmiotem rozważań w niniejszym artykule, chociaż z kronikarskiego obowiązku warto odnotować „Nowego Medyka” Akademii Medycznej w Warszawie – tytuł, który przetrwał okres odwilży politycznej w 1957 r. i w roku 1968 przekształcił się w studenckie pismo ogólnopolskie.

Stricte informacyjnymi czasopismami akademickimi nie były również ukazujące się w latach 70. „Medycyna, Dydaktyka, Wychowanie” Akademii Medycznej w Warszawie czy „Biuletyn Informacyjny” Akademii Medycznej w Poznaniu, które nosiły znamiona pism popularnonaukowych. Wychodzące od roku 1977 czasopismo Akademii Medycznej w Warszawie miało charakter zeszytów naukowych, tak jak wydawane w innych akademiach medycznych roczniki „Annales Academiae Medicae...”, publikujące – obok artykułów naukowych, rozpraw doktorskich i habilitacyjnych – kroniki istotniejszych wydarzeń uczelnianych. Fragmentem podobnej kroniki był także „Biuletyn Informacyjny” Akademii Medycznej w Warszawie, zamieszczający jedynie lakoniczne informacje

o posiedzeniach senatu uczelni, dokonaniach władz, zatwierdzonych sprawozdaniach i uchwałach.

Jak już wspomniano, dopiero przełom polityczny i gospodarczy roku 1989 przyniósł ze sobą obfitość typowych informacyjnych czasopism akademickich, w tym periodyków uczelni medycznych. Z 11 państwowych uczelni medycznych sześć rozpoczęło wydawanie własnych pism w latach 90., a cztery – na początku XXI w. Jedynie dawna Akademia Medyczna w Krakowie (dziś: Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego) nie wydawała i nie wydaje swojego biuletynu.

W 2021 r. ukazywało się w Polsce 10 informacyjnych czasopism akademickich powiązanych z państwowymi uczelniami medycznymi. Warto te periodyki wymienić (wraz z tytułami czasopism, z których się wywodzą) i scharakteryzować, uwzględniając szkoły wyższe, z którymi są/były związane, zasięg chronologiczny, częstotliwość ukazywania się, zmiany tytułów, historię, kolegia redakcyjne, dostępność numerów i krótki opis najczęściej poruszanych tematów. Czasopisma informacyjne wyższych szkół medycznych omówiono w porządku alfabetycznym – według nazw miast będących siedzibami uczelni.

BIAŁYSTOK: „MEDYK BIAŁOSTOCKI”

„Medyk Białostocki” to pismo Akademii Medycznej w Białymstoku¹ (od 2008 r. funkcjonującej jako Uniwersytet Medyczny w Białymstoku). Pierwszą próbę wydawania uczelnianego czasopisma podjęto w latach 50. (1956–1957), a redaktorem naczelnym był student Henryk Miksza. Periodyk nosił podtytuł „Pismo Białostockiej Akademii Medycznej”, lecz w stopce redakcyjnej pojawiały się raczej organizacje studenckie. Artykuły dotyczyły studenckiej codzienności i sukcesów naukowych, chociaż pojawiały się także teksty o pracownikach naukowych i lekarzach. W ówczesnej formie kwartalnika czasopismo wychodziło jedynie przez rok, w nakładzie ok. 2000 egzemplarzy.

Kolejna wersja pisma ukazywała się od roku 2000, początkowo w postaci kwartalnika, a od jesieni 2002 r. – miesięcznika. Reaktywacja „Medyka Białostockiego” nastąpiła z inicjatywy prof. Krzysztofa Worowskiego przy okazji jubileuszu 50-lecia Akademii Medycznej w Białymstoku. W okresie 2000–2002 pismo ukazywało się co trzy miesiące, a każdy numer opatrywano nazwą pory roku: „Zima”, „Wiosna”, „Lato”, „Jesień”. Funkcję redaktora naczelnego pełnił wtedy prof. Worowski. „Pismo było wydawane w bardzo eleganckiej szacie graficznej, było dopracowane pod względem edytorskim. Mankamentem była cena, skalkulowana początkowo na 30 zł, a wraz ze zmniejszającym się nakładem na 70 zł za jeden numer. W tej formie »Medyk«, pomimo ciekawej formy i treści, nie był kupowany i zagrażał mu upadek” [2]. We wrześniu

2002 r. prowadzenie pisma przejął prof. Lech Chyczewski. Prof. Krzysztof Worowski został zastępcą redaktora naczelnego, a mgr Danuta Ślósarska – sekretarzem redakcji. Odtąd czasopismo wydawano jako miesięcznik w nakładzie 1000 egzemplarzy. Dodano część redagowaną przez studentów – „Młody Medyk” i zmieniono formę dystrybucji (egzemplarze wykładane w kilku miejscach uczelni, chętni mogą wrzucać drobne datki do skarbonki).

Oprócz materiałów kronikarskich „Medyk Białostocki” zamieszczał artykuły popularnonaukowe, a także teksty poświęcone historii uczelni, regionu czy dawnych kresów II Rzeczypospolitej, jako że uczelnia w Białymstoku poczuwa się do dziedziczenia po dwóch wielkich przedwojennych uniwersytetach kresowych, zwłaszcza po Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Pismo miało rubryki stałe: *Rozmowa miesiąca*, *Z dziejów: dydaktyki, nauki i spraw klinicznych*, *Współpraca z zagranicą*, *Ze szpitali klinicznych AMB*, *Nominacje profesorskie*, *Od historii do współczesności*, *Wydarzenia artystyczne i sportowe*, *Nowe jednostki nauk podstawowych i klinicznych*, *Sympozja i zjazdy naukowe*, *Co o nas piszą*, *Roczna kronika wydarzeń* i inne. Odrębną część każdego numeru stanowił dział „Młody Medyk”, redagowany przez studentów. Zawierał on artykuły informacyjne i polemiczne, komentarze, rozmowy z kierownikami zakładów i klinik, informacje z życia Studenckiego Towarzystwa Naukowego, próby własnej twórczości artystycznej, wspomnienia z podróży i pobytów naukowych za granicą. W 2007 r. dział „Młody Medyk” przekształcił się w samodzielne pismo – miesięcznik studentów białostockiej uczelni.

Obecnie (marzec 2022 r.) redaktorem naczelnym „Medyka Białostockiego”, miesięcznika Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, jest Marcin Tomkiel, a sekretarzem redakcji – Katarzyna Malinowska-Olczyk. Redakcja mieści się w Bibliotece Głównej UMB. Archiwum online obejmuje numery od 2002 r. Wcześniejsze wydania są dostępne jedynie w wersji drukowanej, m.in. w bibliotekach uczelni medycznych.

BYDGOSZCZ: „WIADOMOŚCI AKADEMICKIE”

„Wiadomości Akademickie” to czasopismo Collegium Medicum w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu² (dawnej Akademii Medycznej w Bydgoszczy). Pismo powstało z początkiem lata 1999 r. (pierwszy numer wydano na przełomie czerwca i lipca). W okresie 1999–2002 ukazywało się co pół roku, a od roku 2003 jest kwartalnikiem.

Inicjatorem powstania periodyku byli dr Eugeniusz Janowicz, ówczesny dyrektor Biblioteki Głównej, i prof. Zbigniew Wolski z Katedry i Kliniki Urologii, późniejszy przewodniczący Rady Programowej, który w numerze inauguracyjnym pisał: „Będąc Prorektorem, z przykrością zauważyłem, że bydgoska akademia nie po-

¹ Strona internetowa pisma: https://www.umb.edu.pl/medyk_bialostocki/

² Strona internetowa pisma: <https://bm.cm.umk.pl/wiadomosci-akademickie/numery-pisma/>

siada własnego pisma o charakterze popularnym, tak jak działa się to w Poznaniu czy Krakowie. Wydawało mi się, że bardzo dynamicznie rozwijająca się uczelnia winna odnotowywać dokonujące się zmiany. Powstające pismo miało przyjąć jednocześnie postać periodyku bieżącego i informacyjnego” [3 p. 5].

Z czasem rozszerzono skład Rady Programowej i pozyskano stałych współpracowników. W styczniu 2003 r. redaktorem naczelnym został dr Krzysztof Nierzwicki, nowy dyrektor Biblioteki Głównej (przekształconej później w Bibliotekę Medyczną Collegium Medicum UMK). Również w Bibliotece Medycznej mieści się siedziba redakcji.

Pismo jest kroniką życia uczelni, miejscem wymiany poglądów dotyczących wydarzeń istotnych dla społeczności akademickiej, problemów lekarzy rezydentów i stażystów, Studenckiego Towarzystwa Naukowego itp. Zawiera informacje o zmianach kadrowych i nowo mianowanych doktorach, najnowsze zarządzenia rektorskie, relacje z wszelkiego rodzaju zjazdów i sympozjów, wspomnienia o zmarłych pracownikach, sprawozdania z inauguracyj i innych uroczystości uczelnianych, artykuły przybliżające poszczególne katedry i kliniki CM, artykuły polemiczne i traktujące o różnych specjalnościach medycznych czy teksty informujące o nowych możliwościach i bazach udostępnianych w bibliotece. Jak pisał redaktor naczelny w numerze jubileuszowym: „W ciągu owych 10-ciu lat byliśmy obecni podczas większości ważnych wydarzeń, jakie miały miejsce w Akademii i Collegium, pozostawiając po nich ślad niezatarty. Nasze łamy gościły rzeszę znakomitych przedstawicieli dyscyplin uprawianych w Uczelni, studentów, a także osób spoza medycznego świata naukowego, będąc miejscem prezentacji ich poglądów, dokonań, sukcesów, czasem też miejscem, gdzie wspólnie z nimi przeżyaliśmy Ich troski, pasje, niekiedy też artystyczne uniesienia” [4].

Na przestrzeni 20 lat opublikowano wiele artykułów, w tym obszernych wywiadów ze znakomitościami uczelni i regionu. Powstały nie tylko działy poświęcone aktywności uczelni i jednostek, ale także rubryki pogłębiające wiedzę laika o różnych specjalnościach medycyny. „Rozpoczęliśmy publikowanie wykładów prezentowanych na Medicaliach, Festiwalu Nauki i Sztuki czy podczas Medycznych Śród. Obok tego niemal każdy numer zawierał artykuł z zakresu lokalnej historii medycyny. Pojawiało się coraz więcej materiałów niezwiązanych z medycyną, poświęconych sztuce, zainteresowaniom pozanaukowym, wspomnieniom. Zyskałmy ostre pióro felietonisty dr Wojciecha Szczęsnego. Ważnym elementem podnoszącym bez wątpienia poczytność naszego pisma było wprowadzenie zasady wypełniania początkowych kart numeru wywiadem z osobami zasłużonymi dla Uczelni i środowiska medycznego” [4] – pisał dr Nierzwicki.

Podczas spotkania z okazji 20-lecia „Wiadomości Akademickich” redakcja zapowiedziała, że nie zamierza spocząć na laurach [5].

Archiwum online obejmuje wszystkie numery pisma od 1999 r.

GDAŃSK: „GAZETA AMG”, „GAZETA GUMED”

„Gazeta AMG” ukazywała się od 1990 r. jako miesięcznik Akademii Medycznej w Gdańsku (dziś jest to Gdański Uniwersytet Medyczny). Redaktorami byli prof. Jerzy Rogulski (1991–1993), prof. Marek Latoszek (1993–1994), przez wiele lat prof. Brunon Imieliński (1994–2005) oraz Wiesław Makarewicz. Początkowo redakcja mieściła się w Bibliotece Głównej, a pismo wychodziło w nakładzie ok. 700 egzemplarzy.

Co ciekawe, pierwotnie uważano, że „Gazeta AMG” powinna być przede wszystkim forum wewnętrznej komunikacji, i nie myślało o czasopiśmie w kontekście promocji uczelni.

Jeśli chodzi o tematykę, „Gazeta AMG” skupiała się na sprawach bieżących, ale nie zapomniała o prezentacji ludzi i zespołów (osiągnięcia, nagrody, wyróżnienia), kongresach i sympozjach, wywiadach z nowymi profesorami tytułarnymi i absolwentami, dyskusjach o ochronie zdrowia, wspomnieniach i poszukiwaniu korzeni (profesorowie z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie); ponadto zamieszczano przedruki, recenzje książek i utwory literackie [6].

Interesujące podsumowanie 20 lat wydawania periodyku ukazało się w grudniowym numerze z 2010 r. [7].

Od 2019 r. czasopismo nosi tytuł „Gazeta GUMed”³, a redaktor naczelną została mgr Małgorzata Omilian-Mucharska. Periodyk zmienił nieco szatę graficzną, proponuje też nowe działy: oprócz tradycyjnych rubryk *Z życia uczelni*, *Nagrody – sukcesy – nominacje* i *Pro Memoria* są tu również *Felietony* czy *Publikacje* oraz działy efemeryczne, związane z ważnymi wydarzeniami (np. *Jubileusz 75-lecia Uczelni*).

Jako dodatek do „Gazety” sporadycznie ukazywały się pismo studenckie „Remedium” (obecnie stały dział „Gazety GUMed”) oraz biuletyn okolicznościowy Biblioteki Głównej GUMed „*Librorum Amator*”.

Numery archiwalne z lat 1991–2005 są dostępne w Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej, a od roku 2005 – na stronie internetowej periodyku.

KATOWICE: „BIULETYN INFORMACYJNY ŚAM”, „NEWSLETTER SUM”, „BUM NA #SUM”

„Biuletyn Informacyjny ŚAM” był czasopismem Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach (od 2007 r. noszącej nową nazwę: Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach). Ukazywał się od 1991 r. w nakładzie 700 egzemplarzy i był redagowany przez zespół pod kierownictwem Jerzego M. Dyrdy (redaktor naczelny) i Teresy

³ Strona internetowa pisma: <https://gazeta.gumed.edu.pl/>

Białek (redaktor prowadzący). Redakcję tworzyli pracownicy Działu Dokumentacji i Publikacji Biblioteki Głównej ŚAM.

O zawartości pisma w przeważającej mierze decydował rektor. Obok stałych działów – informujących o uchwałach senatu, doktoratach i habilitacjach, sprawach kadrowych, bieżących wydawnictwach (kronika) – zamieszczane były relacje z uroczystości uczelnianych oraz różne materiały przekazywane przez środowisko, ilustrujące aktywność naukową i osiągnięcia pracowników (m.in. konferencje i zjazdy, działalność w towarzystwach naukowych krajowych i zagranicznych) czy działalność organizacji studenckich. W 2000 r. rektor Tadeusz Wilczok pisał we wstępie: „Rozpoczynamy nowy rocznik »Biuletynu Informacyjnego« ŚAM w nieco zmienionej szacie graficznej. Ten podyktowany względami ekonomicznymi zabieg nie zmienia jednak podstawowego celu, jakiemu nasze pismo miało służyć od chwili powołania przed prawie dziesięciu laty, tj. informacji o życiu uczelni oraz integracji naszego środowiska rozproszonego w różnych miastach regionu. Inicjator »Biuletynu«, ówczesny rektor ŚAM, prof. dr hab. Władysław Pierucha, podkreślał w słowie wstępnym do pierwszego numeru niezwykle znaczącą dla funkcjonowania uczelni rolę przekazu informacyjnego w komunikacji między władzami Akademii a jej społecznością. Podzielałam to przekonanie w przeświadczeniu o słuszności sentencji przyjętej jako motto pisma: *Clara pacta claros faciunt amicos*. Dotychczasowy zasadniczy zrąb treściowy »Biuletynu« ulega pewnym zmianom, m.in. poszerzy go cykl »Prezentacje klinik i zakładów«, który ma popularyzować nasz kliniczny i naukowo-badawczy dorobek, zostają także wprowadzone – w bardzo związłym ujęciu – bieżąca kronika oraz rubryka poświęcona Akademii w mediach” [8].

Od 2008 r. pismo ukazywało się pod tytułem „Newsletter SUM”⁴, nadal jako kronika wydarzeń uczelni, lecz bez jednoznacznie określonej struktury działów czy spisu treści. Opiekę merytoryczną nad czasopismem sprawowały Dział ds. Studiów i Studentów oraz Sekcja Karier Studenckich i Promocji Uczelni, a przede wszystkim – rzecznik SUM. W latach 2012–2020 pismo ukazywało się ze zmienną częstotliwością (1, 2, 3 do 6 numerów w roku).

W 2021 r. czasopismo zyskało nowy tytuł „Bum na #SUM” i podtytuł „Gazeta Śląskiego Uniwersytetu Medycznego”. W redakcji znalazły się Agata Pustułka, rzecznik prasowy, oraz Patrycja Matusińska z biura prasowego uczelni. Nowa redakcja chce, by pismo nadal prezentowało „przegląd wydarzeń w Śląskim Uniwersytecie Medycznym i szpitalach klinicznych SUM, informacje, jakie zainteresowały opinię publiczną i media” oraz pozostawało „propozycją lektury dla pracowników naszej Uczelni, naszych Studentów i mamy nadzieję przyszłych Studentów, bo chcemy z informacjami trafić także do licealistów, którzy wybierają kierunki medyczne” [9].

Archiwum numerów od roku 2012 znajduje się na stronie internetowej czasopisma. Wcześniejsze numery są dostępne jedynie w formie drukowanej, m.in. w bibliotekach uczelni medycznych.

LUBLIN: „ALMA MATER”, „BLASK”

„Alma Mater” to czasopismo Akademii Medycznej w Lublinie (pisma pod takim samym tytułem wydają również Uniwersytet Jagielloński oraz kilka innych uczelni). Pierwotnie ukazywało się w latach 1991–2007, początkowo jako półrocznik, później – jako kwartalnik. Jego objętość sukcesywnie rosła, by pod koniec pierwszego dziesięciolecia XXI w. osiągnąć nawet 200 stron.

Wieloletnim redaktorem naczelnym „Alma Mater” był dr Włodzisław Matysiak, który we wstępie do numeru pierwszego wyrażał pragnienie, by „łamy pisma stały się forum wymiany myśli, poglądów, trybuną dla poruszania tych wszystkich spraw, którymi żyje Uczelnia i jej społeczność”. Podczas jubileuszu pisma w 2002 r. prof. dr hab. Henryk Romanowski podkreślał, że w „Alma Mater” „można było jakby w lustrzanym odbiciu odczytywać oraz oglądać różnorodną jakże bogatą i owocną działalność naszej Uczelni dydaktyczno-wychowawczą, leczniczą, naukową oraz organizacyjną” [10]. Czasopismo ukazywało się w nakładzie 2500 egzemplarzy. Niestety pod koniec 2008 r. tytuł zawieszono.

Numer „Alma Mater” są dostępne wyłącznie w wersji drukowanej, m.in. w bibliotekach uczelni medycznych; pismo nie ma strony internetowej.

W październiku 2020 r. pojawił się pierwszy numer czasopisma Centrum Edukacji Medycznej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie. Informator uniwersytecki „Blask”⁵ zaplanowano jako miesięcznik skierowany do nauczycieli, pracowników administracji i studentów uczelni – „miejsce, w którym czytelnik dowie się o: nowoczesnych metodach i technikach kształcenia wykorzystywanych w pracy dydaktycznej, bieżącej pracy zespołów i komisji, nadchodzących wydarzeniach, konferencjach, osiągnięciach naszych pracowników i studentów, a także miejsce z przestrzenią do dyskusji, poruszające tematy dotyczące bezpośrednio naszej społeczności akademickiej w kontekście kształcenia” [11]. I rzeczywiście, „Blask” zawiera sporo informacji z życia uczelni, kolumnę studencką czy artykuły z działu *Nauka i projekty*. Redagowaniem czasopisma zajmuje się Sekcja Organizacyjno-Informacyjna, nad którą czuwa Prorektor ds. Kształcenia i Dydaktyki.

ŁÓDŹ: „KRONIKARZ”, „BIULETYN INFORMACYJNY UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO W ŁODZI”, „UM MAGAZYN”

„Kronikarz” był czasopismem Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Ukazywał się w latach 2002–2008 jako bardzo obszerny (sięgający 200 stron) rocznik, a następnie półrocznik. Pismo redagował zespół Biblioteki Głównej pod kierunkiem jej dyrektora –

⁴ Strona internetowa pisma: <https://sum.edu.pl/uczelnia/newsletter-universytetu>

⁵ Strona internetowa pisma: <https://blask.umlub.pl/>

dra Ryszarda Żmudy. W pierwszym numerze redaktor naczelny pisał: „Do dyspozycji czytelników przekazujemy pierwszy numer »Kronikarza« – semestralnego biuletynu informacyjnego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, czasopisma powołanego z inicjatywy prof. dr hab. Krzysztofa Zemana, Prorektora ds. Rozwoju Uczelni. (...) Na łamach »Kronikarza« pragniemy m.in. dokumentować wszechstronną działalność pierwszego w Polsce uniwersytetu medycznego, który utworzono w Łodzi w 2002 r. z połączenia akademii medycznych, cywilnej – AM i wojskowej – WAM. Redakcję powierzono Bibliotece Głównej, której pomoc przy gromadzeniu materiałów zadeklarowali dyrektorzy, kierownicy i pracownicy poszczególnych jednostek organizacyjnych oraz studenci i doktoranci naszej Uczelni” [12 p. 5].

Archiwalne numery pisma są dostępne na platformie Łódzkiej Regionalnej Biblioteki Cyfrowej CYBRA oraz w druku i na płytach CD, m.in. w bibliotekach uczelni medycznych.

W 2008 r. „Kronikarza” zastąpił „Biuletyn Informacyjny Uniwersytetu Medycznego w Łodzi”, początkowo pod redakcją Ryszarda Żmudy, a później pod kierunkiem Tomasza Bartosiaka i Anny Pielesiek. Nowe pismo, ukazujące się pod egidą Biura Promocji i Wydawnictw UM, było miesięcznikiem o objętości ok. 50 stron. Przetrwało do końca 2016 r. Sporo miejsca poświęcano w „Biuletynie” na aktualności, podkreślenie osiągnięć naukowych pracowników i akty prawne uniwersytetu. Wybierano też artykuł miesiąca, a od 2009 r. prowadzono dział *Pytania i opinie*. Również w 2009 r. zmieniono szatę graficzną, zmniejszono także objętość (m.in. zaprzestano publikowania aktów prawnych w całości) i nakład – do 300 egzemplarzy. Jak wyjaśnił to redaktor naczelny: „Dokonałiśmy więc radykalnych oszczędności, z czego wygospodarowaliśmy troszkę na rzecz kolorowej okładki, aby całość była dla Państwa atrakcyjniejsza w odbiorze. Docelowo będziemy pracować nad dalszym zmniejszaniem objętości, aby »Biuletyn« stał się telegraficznym skrótem najważniejszych wydarzeń z życia naszej uczelni” [13].

Internetowe archiwum⁶ „Biuletynu Informacyjnego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi” (od roku 2009) znajduje się na stronie uczelni, w zakładce „Biuletyn UM”.

W 2020 r. pojawił się nowy tytuł – „UM Magazyn”, dwumiesięcznik redagowany w Biurze Promocji pod kierunkiem Anny Pielesiek-Kielmy⁷. Jak oznajmiono w pierwszym numerze: „(...) to czasopismo uniwersyteckie, które prezentuje najważniejsze wydarzenia z życia uczelni i porusza tematy ważne dla społeczności akademickiej. To unikalne forum wymiany myśli i poglądów rozwija się dzięki zaangażowaniu pracowników, studentów oraz redaktorów, przy wsparciu władz uczelni” [14].

Czasopismo publikuje teksty w kilku stałych działach: *umUczelnia*, *umNauka* oraz *umStudenci*, zamieszcza informacje o aktualnych wydarzeniach uczelnianych, wywiady, relacje z konferencji i artykuły popularnonaukowe. Archiwum wszystkich numerów mieści się na podstronie witryny uczelnianej.

POZNAŃ: „BIULETYN INFORMACYJNY”, „FAKTY AM”, „FAKTY UMP”

„Biuletyn Informacyjny” jako pismo stricte informacyjne Akademii Medycznej w Poznaniu ukazywał się w latach 1976–2011 z nietypową częstotliwością – pięć numerów w roku. Każdy zeszyt liczył ok. 100 stron. Przez wiele lat redakcja znajdowała się w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej w Poznaniu, a redaktorem naczelnym był prof. Wiesław Biczysko. Pismo publikowało tylko suche fakty: doniesienia z senatu i rad wydziałów, sprawozdania, uchwały i zarządzenia wewnętrzne.

Część zeszytów archiwalnych „Biuletynu” (wybiórczo lata 2005–2006 oraz całość z lat 2009–2011) można znaleźć na dawnej stronie internetowej uczelni⁸. Inne numery są dostępne jedynie w formie drukowanej, np. w bibliotekach uczelni medycznych.

W roku 2000 poznańska uczelnia zaczęła równolegle wydawać miesięcznik „Fakty AM”. W 2007 r., gdy Akademia Medyczna została przemianowana na Uniwersytet Medyczny, tytuł zmieniono na „Fakty UMP”⁹. Nakład pisma wynosił 700 egzemplarzy. Początkowo redaktorem naczelnym był Tomasz Brańka, a później Magdalena Knapowska-Niziołek, która w pierwszym numerze „Faktów UMP” pisała: „Zmiany dosięgły też »Faktów«. Poczynając od kosmetycznej zmiany tytułu (wynikającej z zapisu w statucie uczelni o oficjalnym skrócie jej nazwy), poprzez zmianę makiety, na nowej naczelnej kończąc. Zapraszam wszystkich pracowników i studentów UMP do współpracy z »Faktami«. Bez niej pismo informacyjne uczelni nie ma racji bytu. To tu możecie Państwo podzielić się informacjami o Waszych przedsięwzięciach, sukcesach i planach. Piszcie. Dzwonicie. Mailujcie. Dajcie znać, jak oceniacie zmianę wyglądu i zawartości naszego periodyku. Jakim chcielibyście go Państwo widzieć, co przeczytać” [15].

Apel znalazł odzew wśród odbiorców. W porównaniu z „Biuletynem Informacyjnym” „Fakty UMP” okazały się czasopismem bardziej dynamicznym, barwnie przedstawiającym aktualne wydarzenia, sukcesy dydaktyczne i naukowe, wspomnienia, historię czy sprawy studenckie UM w Poznaniu. Obecnie redaktorem naczelnym jest Joanna Tykarska. W 2021 r. pismo stało się kwartalnikiem.

⁶ Strona internetowa archiwum pisma: <https://umed.pl/uczelnia/biuletyn/biuletyn-archiwum/>

⁷ Strona internetowa pisma: <https://ummagazyn.umed.pl/catalog.html>

⁸ Strona internetowa pisma: http://old.amp.edu.pl/_nowa/pol/index.php?strona=12_1161_1148032491&am=786,1161

⁹ Strona internetowa pisma: <https://www.ump.edu.pl/fakty-ump>

Archiwalne numery „Faktów AM” i „Faktów UMP” (2005–2010) są dostępne na dawnej stronie internetowej uczelni¹⁰.

SZCZECIN: „BIULETYN INFORMACYJNY”

„Biuletyn Informacyjny”, pismo Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie¹¹ (dawniej: Pomorskiej Akademii Medycznej), istnieje od listopada 1995 r. do dziś. Jest wydawnictwem nieregularnym – ukazuje się przeważnie 4–5 numerów rocznie, w średnim nakładzie 400 egzemplarzy. Przez wiele lat czasopismo redagował Waldemar Pomorski, obecnie (marzec 2022 r.) redaktorem naczelnym jest Dagmara Budek. Redakcja mieści się w Bibliotece Głównej PUM.

W „Biuletynie Informacyjnym” podejmowane są tematy związane z działalnością uczelni i podległych jej szpitali klinicznych oraz szkolnictwem wyższym i ochroną zdrowia. Pismo ma stałe rubryki, m.in. *Z obrad senatu, Nominacje profesorskie, Z życia studentów czy Konferencje, zjazdy, szkolenia*. Nie stroni też od humoru – przez wiele lat na łamach „Biuletynu” ukazywały się rysunki satyryczne prof. Jacka Rudnickiego, współpracującego z periodykiem od początku jego istnienia. Z okazji jubileuszu 60-lecia szczecińskiej uczelni Biblioteka Główna PUM zorganizowała wystawę tychże rysunków, zatytułowaną „Biuletyn na wesoło”.

Wszystkie archiwalne numery można znaleźć na platformie Zachodniopomorskiej Biblioteki Cyfrowej, do której przekierowują odpowiednie linki ze strony uczelni.

WARSZAWA: „Z ŻYCIA AKADEMII MEDYCZNEJ W WARSZAWIE”, „MEDYCINA, DYDAKTYKA, WYCHOWANIE”

W latach 1991–2002 Akademia Medyczna w Warszawie wydawała miesięcznik „Z życia Akademii Medycznej”, redagowany przez zespół Biblioteki Głównej, m.in. przez jej wieloletnią dyrektorkę – Mirosławę Müldner-Kurpetę [16]. Od początku roku 1998 do września 1999 redaktorem naczelnym był Jan Tatorń, a od października 1999 do końca 2002 – Bogdan Cizek.

W 2003 r. władze uczelni postanowiły połączyć „Z życia Akademii Medycznej w Warszawie” z uczelnianym kwartalnikiem naukowym „Medycyna, Dydaktyka, Wychowanie”¹², będącym kontynuacją ukazującego się od 1969 r. „Biuletynu Akademii Medycznej w Warszawie”, który w roku 1971 zmienił tytuł na „Kwartalnik Akademii Medycznej w Warszawie”, a w 1977 – właśnie na „Medycyna, Dydaktyka, Wychowanie”.

Rolę wydawcy nowej edycji „Medycyny, Dydaktyki, Wychowania” jako informacyjnego pisma akademickiego przejęła Senacka Komisja ds. Informacji Naukowej i Wydawnictw. Pierwszym redak-

torem naczelnym został dr hab. Piotr Fiedor, a obowiązki zastępcy redaktora naczelnego pełnił Mirosław Müldner-Kurpeta.

W pierwszym numerze (styczeń 2003 r.) „Medycyny. Dydaktyki, Wychowania. Z życia Akademii Medycznej w Warszawie” redaktor naczelnym pisał: „W ręce Państwa oddajemy pierwszy numer akademickiego czasopisma, którego charakter pozostaje zbliżony do wcześniejszych wydawnictw, ale mamy nadzieję, że z udziałem Państwa wspólnie rozszerzymy zakres czasopisma w części informacyjnej oraz o prace dydaktyczno-wychowawcze” [17].

Wtórował mu redaktor honorowy – prof. Stefan Kruś: „Jest oczywiste, że kronika na pewno się uda, bo nie może się nie udać, z istoty rzeczy. Doniesienia problemowe będą różne: jedne zainteresują, inne wywołają dyskusję lub protest, nad jeszcze innymi Czytelnik pokiwa głową, daj Boże z wyrozumiałością. (...) Niech znajdzie się tu wiele mądrych treści. Jesteśmy przekonani, że nie odmówią nam dotychczasowi autorzy, chętnie powitamy nowych. Piszcie o nowościach, przypominajcie o odkurzonych starociach, pysznijcie się ważnym, co zrobiliście, przyznawajcie się, że nie wyszło Wam tak, jak się spodziewaliście” [18].

Od 2016 r. redaktorem naczelnym miesięcznika „Medycyna, Dydaktyka, Wychowanie” jest prof. Dagmara Mirowska-Guzel, a pieczę nad czasopismem sprawuje Biuro Rzecznika Prasowego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Na stronie internetowej uczelni czytamy, że „na łamach MDW czytelnicy mogą znaleźć informacje o życiu akademickim, prezentacje osiągnięć naukowych, klinicznych i dydaktycznych członków społeczności uniwersyteckiej, rozmowy z osobami związanymi z naszą Uczelnią. Periodyk poświęca również uwagę działalności studentów, a także przywołuje dzieje Uniwersytetu” [19].

Archiwalne numery pisma „Z życia Akademii Medycznej w Warszawie” (od 2001 r.) opublikowano na stronie Biura Rzecznika Prasowego¹³. Wcześniejsze numery są dostępne jedynie w formie drukowanej, m.in. w bibliotekach uczelni medycznych.

WROCŁAW: „GAZETA UCZELNIANA”

„Gazeta Uczelniana”, czasopismo Akademii Medycznej (dziś: Uniwersytetu Medycznego) we Wrocławiu¹⁴, to miesięcznik powołany do życia w 1995 r. Pierwotnie nakład wynosił 600 egzemplarzy, obecnie – 500 egzemplarzy. Początkowo „Gazetę” prowadziło kolegium redakcyjne pod kierunkiem pierwszego redaktora naczelnego – Arkadiusza Förstera.

Pismo zawierało informacje o ważnych wydarzeniach związanych z życiem uczelni (stałą rubryką było kalendarium). W periodyku zamieszczano także wspomnienia o zmarłych lekarzach zasłużo-

¹⁰ Dawna strona internetowa czasopisma: http://old.amp.edu.pl/_nowa/pol/index.php?strona=12_826_1140091667&am=786,0

¹¹ Strona internetowa pisma: <https://old.pum.edu.pl/uczelnia/biuletyn-informacyjny>

¹² Strona internetowa pisma: <https://bp.wum.edu.pl/gazeta>

¹³ Strona zawierająca archiwalne zeszyty: <https://bp.wum.edu.pl/gazeta-archiwum>

¹⁴ Strona internetowa pisma: <https://www.umed.wroc.pl/gazeta>

nych dla nauki, artykuły poświęcone historii medycyny, uchwały i zarządzenia władz uczelni. „Gazeta Uczelniana» jest miesięcznikiem informacyjnym skierowanym do pracowników Akademii Medycznej i Szpitali Klinicznych. Naszym celem i zadaniem jest informowanie o najważniejszych bieżących wydarzeniach w Uczelni oraz o sprawach ważnych dla całej społeczności akademickiej” [20] – pisał w 2010 r. Arkadiusz Förster.

Od 2016 r. opracowaniem „Gazety Uczelnianej” zajmuje się Dział Marketingu Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, teksty redaguje kolegium redakcyjne, a redaktorem naczelnym jest Monika Maziak. Oprócz artykułów popularnonaukowych i tekstów związanych z aktualnymi wydarzeniami na uczelni w czasopiśmie znaleźć można stałe rubryki: *Konferencje, zjazdy, seminaria, Serwis informacyjny Biblioteki Głównej czy Stopnie i tytuły*.

Nowsze numery pisma, począwszy od 2001 r., widnieją na stronie uczelni. Numery wcześniejsze są dostępne jedynie w wersji drukowanej, m.in. w bibliotekach uczelni medycznych.

PODSUMOWANIE

Tytuły związane z państwowymi wyższymi szkołami medycznymi (zob. tab. 1) stanowią jedynie część wydawanych obecnie informacyjnych czasopism akademickich, niemniej na ich przykładzie można prześledzić ewolucję pism tego typu. Większość z nich powstała jako czasopisma redagowane społecznie, najczęściej przy bibliotekach, by z czasem przejść pod opiekę działów promocji i informacji lub rzeczników uczelni (Katowice, Lublin, Łódź, Warszawa, Wrocław). Część redakcji pozostała jednak przy bibliotekach medycznych (Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Szczecin).

MIASTO, UCZELNIA	TYTUŁ CZASOPISMA, ISSN	ISSN	LATA WYDAWANIA
Białystok, Uniwersytet Medyczny (dawniej Akademia Medyczna)	„Medyk Białostocki”	1643-3734	2000–
Bydgoszcz, Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (dawniej Akademia Medyczna)	„Wiadomości Akademickie”	1508-2180	1999–
Gdańsk, Uniwersytet Medyczny (dawniej Akademia Medyczna)	„Gazeta AMG”	1506-9745	2006–
	„Gazeta GUMed”	2657-4640	2019–
Katowice, Śląski Uniwersytet Medyczny (dawniej Śląska Akademia Medyczna)	„Biuletyn Informacyjny ŚAM”	0867-7646	1991–2007
	„Biuletyn Informacyjny SUM”	1898-2573	2008–2012
	„Newsletter SUM”		2012–2020
	„Bum na #SUM”		2021–
Lublin, Uniwersytet Medyczny (dawniej Akademia Medyczna)	„Alma Mater”	1230-0497	1991–
	„Blask”		2020–
Łódź, Uniwersytet Medyczny (dawniej Akademia Medyczna)	„Kronikarz”	1732-9329	2002–2008
	„Biuletyn Informacyjny”	1899-5810	2008–2016
	„UM Magazyn”	2543-8999	2020–
Poznań, Uniwersytet Medyczny (dawniej Akademia Medyczna)	„Biuletyn Informacyjny”		1976–2011
	„Fakty AM”	1509-2585	2000–2006
	„Fakty UM”	1898-0104	2007
	„Fakty UMP”	1899-2978	2008–

Szczecin, Pomorski Uniwersytet Medyczny (dawniej Pomorska Akademia Medyczna)	„Biuletyn Informacyjny”	1425-1671	2005–
Wrocław, Uniwersytet Medyczny (dawniej Akademia Medyczna)	„Gazeta Uczelniana”	1429-5822	1994–
Warszawa, Uniwersytet Medyczny (dawniej Akademia Medyczna)	„Biuletyn AM w Warszawie”		1969–1970
	„Kwartalnik Akademii Medycznej w Warszawie”	0301-5505	1971–1976
	„Z życia Akademii Medycznej w Warszawie”	1427-8316	1991–2002
	„Medycyna, Dydaktyka, Wychowanie”	0137-6543	1977–2003, 2003–

Tab. 1. Informacyjne czasopisma akademickie związane z państwowymi uczelniami medycznymi w Polsce.
Opracowanie na podstawie katalogów, stron internetowych i analizy własnej (analiza zawartości treści czasopism)

Mimo że uczelnie mają dziś własne portale internetowe, czasopisma akademickie pozostają kronikami uczelnianego życia. Zamieszczają omówienia aktualnych wydarzeń, opisy osiągnięć naukowych, informacje o nowych profesurach i najwyższych punktowanych publikacjach pracowników, relacje z konferencji czy teksty poświęcone sprawom studenckim. Z czasem obok aktualności rozwinęły się także działy publicystyczne, zawierające wywiady z interesującymi ludźmi nauki, teksty o projektach naukowych i artykuły popularnonaukowe z różnych dziedzin związanych z szeroko pojmowaną biomedycyną.

Archiwa numerów, zwłaszcza od początku XXI w., są dostępne na stronach internetowych czasopism i uczelni bądź w regionalnych bibliotekach cyfrowych, chociaż zdarzają się wyjątki – jak lubelskie pismo „Alma Mater”, dostępne wyłącznie w postaci papierowej w zbiorach bibliotecznych.

Co bardzo istotne, wszystkie działające dziś czasopisma akademickie związane z państwowymi wyższymi szkołami medycznymi są wydawane online, a jednocześnie w wersji papierowej (choć często w mniejszej liczbie egzemplarzy niż na początku istnienia).

Słowo drukowane przetrwało.

REFERENCE LIST

- Kubiak M. Czasopisma Akademickie. Cz. 2. Rozwój podgatunku, funkcje i problemy po 1989 r. Forum Bibliotek Medycznych. 2021; doi: 10.34738/mlf.0050
- Chyczewski L, Worowski K. Medyk Białostocki. Medyk Białostocki : Miesięcznik Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku. 2008;(2-3):70-1.
- To czytelnicy powinni odpowiedzieć na te pytania..., wywiad z prof. dr. hab. Zbigniewem Wolskim, kierownikiem Katedry i Kliniki Urologii Ogólnej, Onkologicznej i Dziecięcej, przewodniczącym Rady Programowej Wiadomości Akademickich oraz jego żoną, Bożeną Wolską. Wiadomości Akademickie : Pismo Collegium Medicum im Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. 2009;(33):5-9.
- Nierzwicki K. Drodzy czytelnicy. Wiadomości Akademickie : Pismo Collegium Medicum im Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. 2009;(33):3.
- Kubiak M. Jubileusz 20-lecia „Wiadomości Akademickich”. Wiadomości Akademickie : Pismo Collegium Medicum im Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. 2019;(76)
- Makarewicz W. XVIII Zjazd Redaktorów Gazet Akademickich [Internet]. [cited 03.03.2022.] Available from: http://www.zjazdrektorow.gumed.edu.pl/xviii/download/Prezentacja_Prof_Wieslaw_Makarewicz.pdf
- Angielski S, Rogulski J, Latoszek M, Imieliński B, Makarewicz W, de Laval J, Bukowski M. 20-lecie "Gazety AMG". Gazeta AMG. 2010;(12):3-14.
- Wilczok T. Szanowni Państwo. Biuletyn Informacyjny : Śląska Akademia Medyczna w Katowicach. 2000;10(1):1.
- Pustułka A, Matusińska P. Witamy! Gazeta Śląskiego Uniwersytetu Medycznego. 2021;(1):1.
- Romanowski H. Wokół Jubileuszu. Alma Mater : Akademia Medyczna w Lublinie. 2002;XII(1):8-9.
- Internetowe czasopismo Uniwersytetu Medycznego w Lublinie - BLASK [Internet]. Uniwersytet Medyczny w Lublinie; [cited 03.03.2022.] Available from: <https://umlub.pl/uczelnia/informacje/aktualnosci/art,9924,internetowe-czasopismo-universytetu-medycznego-w-lublinie-blask.html>
- Żmuda R. Redaktor o "Kronikarzu". Kronikarz : semestralny biuletyn informacyjny Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. 2002/2003;1(1/2):5-6.
- Bartosia T. Nowa odsłona Biuletynu Uniwersyteckiego. Biuletyn Informacyjny Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. 2009;2(4):10.
- UM Magazyn [Internet]. Uniwersytet Medyczny w Łodzi; [cited 03.03.2022.] Available from: <https://umed.pl/uczelnia/biuletyn/>
- Knapowska-Niziołek M. Na początek. Fakty UMP : Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. 2008;(1-2):3.
- Bablok L. Nota biograficzna Mirosławy Müldner-Kurpety. Medycyna Dydaktyka Wychowanie. 2007;39(10):7.
- Fiedor P. Od Redakcji. Medycyna Dydaktyka Wychowanie. 2003;35(1-2):4.
- Kruś S. Od Redakcji. Medycyna Dydaktyka Wychowanie. 2003;35(1-2):4.
- Skrypty i czasopisma [Internet]. Warszawski Uniwersytet Medyczny; [cited 03.03.2022.] Available from: <https://www.wum.edu.pl/node/14728>
- Förster A. Odpowiedź na list do Redakcji. Gazeta Uczelniana : Miesięcznik informacyjny Akademii Medycznej im Piastów Śląskich. 2010;16(7):14.

BIBLIOGRAPHY

1. Kawałko D. Prasa akademicka w Polsce [Internet]. Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu; [cited 03.03.2022.] Available from: <http://www.wszia.edu.pl/wystawy/wystawa-nr-12/index.htm>
2. Nowakowska I. Periodyki wydawane przez uczelnie medyczne i instytuty naukowo-badawcze resortu zdrowia (2001-2009). Forum Bibliotek Medycznych. 2009;2(2):31-61.

MONIKA KUBIAK

Medical Library, Collegium Medicum of the Nicolaus Copernicus University, Bydgoszcz, Poland

Correspondence: biblio@cm.umk.pl

ORCID: 0000-0003-3805-287X

Absolwentka bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy, od ponad 20 lat związana z Biblioteką Medyczną Collegium Medicum w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (dawniej: Biblioteką Główną Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy). Specjalista w dziedzinie wyszukiwania informacji medycznej. Od 1999 r. sekretarz redakcji pisma uczelnianego „Wiadomości Akademickie”, odpowiedzialna również za dobór materiałów i skład czasopisma. Pasjonatka literatury wszelakiej (ze szczególnym uwzględnieniem fantastyki i fantasy), geek popkulturalny i autorka fanfików.